

V
i
Vilafranca del Penedès
CAPITAL
DEL
VI

L'església de Santa Maria
The church of Santa Maria

Vilafranca del Penedès

L'església de Santa Maria

The church of Santa Maria

Vilafranca del Penedès

La primera pedra de l'obra es va col·locar l'1 de maig de 1285, fet que s'explica a la làpida que es veu a l'exterior de l'absis.

The first stone of the resumption of the works was put on 1 May 1285. This explains the stone visible on the outside of the apse.

La primera referència que coneixem de l'església de Santa Maria és de l'any 991, trobada en un document on s'indiquen els límits de la parròquia de Sant Miquel d'Olèrdola. I ja el 1181 el rei va donar a l'església de Vilafranca drets de notaria. Al segle XIII diferents testamentos feien donacions a l'església de Santa Maria. Un d'ells, del 1221, fa referència a l'altar de sant Bartomeu, i és la primera advocació que s'hi coneix. En aquest moment Vilafranca va experimentar una gran prosperitat, que va comportar noves necessitats, entre les quals hi havia la construcció d'una església nova més gran, al damunt de l'anterior, que estava orientada nord-sud.

Al mur sud trobem el portal lateral, conegut com el portal dels capellans, de tradició romànica, i que es va construir a finals del segle XIII. A les dovelles i a la part superior de la porta es conserven restes de pintura mural que representen el calvari, amb sant Joan a l'esquerra, i, a la dreta, la Verge Maria.

Al davant de les actuals escales d'aquest portal hi havia la tomba dels capellans, ja coneguda el 1395. Posteriorment, el 1612, es va construir una sepultura per als preveres a l'interior de l'església, sota de l'orgue. L'antic cementiri parroquial de la vila envoltava tota l'església, fins que el 1839 va construir-se el nou cementiri de Vilafranca.

The earliest reference we know from the church of Santa Maria comes from a document written in 991, in which the Bishop Vives indicates the boundaries of the parish of St. Miquel d'Olèrdola. And in 1181 the king gave the church of Vilafranca the rights of notary. In the thirteenth century we find different testaments which make donations to the church of Santa Maria. One, from 1221, refers to the altar of St. Bartholomew, which is the first dedication we know. At that time Vilafranca experienced great prosperity, which led to an economic boom and social development. The new requirements brought the time to build a new larger church. This new church was built upon the previous one, oriented North - South.

On the southern wall there is the side door, known as the priest's side, of Romanesque tradition, which was built in the late Thirteenth Century. In the voussoir, and the top of the door, there are remains of mural paintings, representing Calvary, with Saint John on the left and the Virgin Mary on the right.

In front of the existing scales of this doorway was the tomb of the priests, known already in 1395. Later, in 1612, we also find a grave for the priests inside the church, beneath the organ.

The old parish cemetery of the town surrounded the whole church from the twelfth century until 1839, when the new cemetery in Vilafranca was built.

Restes de pintura mural ►

Fent un recorregut pels carrerons al voltant de l'església, els murs expliquen els diferents moments de creixement que ha tingut al llarg dels segles, i mirant enllaire s'hi veuen les gàrgoles i carotes que des de la cornisa de la teulada i els contraforts observen la vida de Vilafranca des de fa més de 725 anys. El 2010 es va crear el Projecte Santa Maria 2020 amb l'objectiu d'obtenir els recursos per reparar i restaurar tota l'església, en diferents fases, mitjançant l'organització d'esdeveniments anuals en col·laboració amb totes aquelles persones i empreses que volen formar part del projecte i fer-hi la seva aportació.

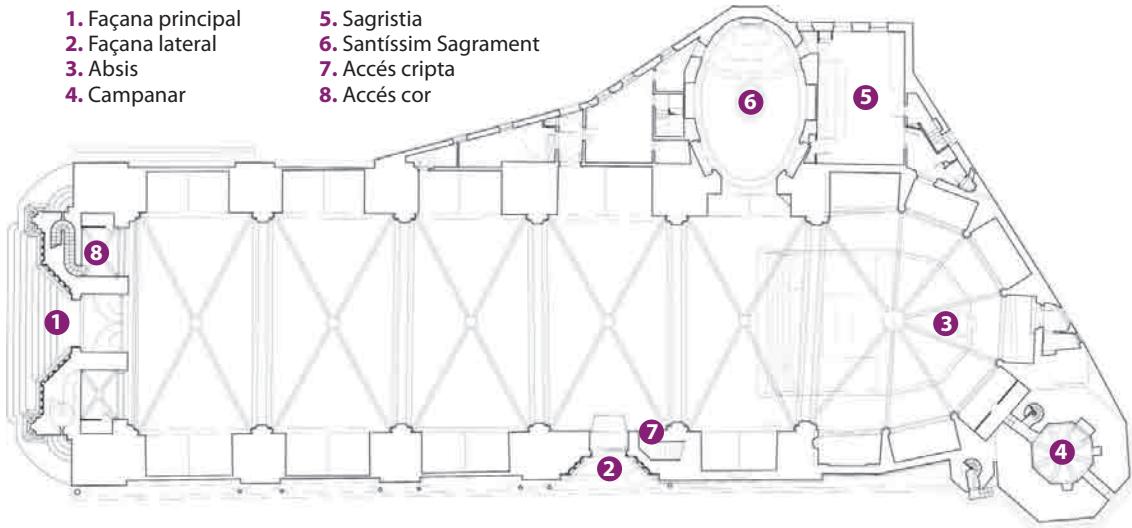
▼ Gàrgoles

While you are taking a tour all around the church you can see how the walls explain the different stages of growth over the centuries, and looking upwards you will see the gargoyles and caroles that from the cornice of the roof have been watching Vilafranca for over 725 years. In 2010 the Project Santa Maria 2020 was created with the aim of obtaining resources to develop the project of repairing and restoring the whole church, organizing several annual events in collaboration with all individuals and companies that want to join the project and make a contribution.

- 1. Façana principal
- 2. Façana lateral
- 3. Absis
- 4. Campanar

- 5. Sagristia
- 6. Santíssim Sagrament
- 7. Accés cripta
- 8. Accés cor

La nova església va ser el primer edifici parroquial de Catalunya que adoptava el gòtic, que fins aquell moment s'utilitzava per a les ordes mendicants en els convents. L'arquitectura catalana del període gòtic presenta diversos elements comuns amb el gòtic internacional, però l'ambient general és molt diferent, amb una austerioritat de línies i formes totalment allunyada del decorativisme internacional i amb un gust especial per crear espais unitaris i diàfans. Així, trobem un exterior compacte i llis, horitzontalitat enfocant verticalitat, campanar independent, nau única de cinc trams sense transsepte, coberta amb voltes d'ogiva, ús de contraforts amb capelles entre ells i absis poligonal amb contraforts interiors, que donen lloc a les set capelles. Les dimensions de l'església de Santa Maria són de 33,921 metres de llargada i 14,841 d'amplada. Finalment, tot i no estar acabada la portalada de la façana principal, l'església es va consagrar, el 29 d'agost de 1484, a Jesucrist i la Verge Maria, i també a sant Jaume apòstol, sant Llorenç màrtir i sant Francesc confessor, de qui s'hi van enterrar les relíquies.

The new church building is the first parish church in Catalonia following the model of Gothic style, which until then was used by the mendicant orders in the convents. Catalan Gothic architecture of the period presents several common elements with the International Gothic, but the general atmosphere presents notable differences, such as a sound austerity of lines and forms very much in contrast with the aesthetic tradition of the international decoration, as well as a taste for creating uniform and diaphanous spaces. Thus, there is a compact and smooth exterior, horizontality versus verticality, independent belfry, nave without transept, chapels between buttresses, and great purity of form. Finally, although the main front door was not finished, the church was consecrated on 29 August 1484, devoting itself to Jesus Christ and the Virgin Mary and St. James the Apostle, St. Lawrence Martyr and Confessor St. Francis, whose relics were buried.

L'ORGUE ORGAN

L'any 1482 ja hi havia un orgue a l'església, situat al damunt de la porta lateral, ja que un dels preveres va deixar un llegat per a la conservació i el manteniment d'aquest. El 1569 es va començar la construcció d'un orgue nou, d'estil renaixentista, amb la caixa profusament decorada. Aquest orgue va desaparèixer amb l'incendi del 6 d'octubre de 1934. L'orgue actual va ser construït entre el 1941 i el 1942. La façana és un disseny de l'arquitecte Josep Brugal, d'estil també renaixentista, que evoca l'orgue anterior. Sota la tribuna hi havia una escultura de talla policromada representant un cap de moro que en ocasions especials obría la boca per llançar dolços.

In 1482 there was an organ in the church, located on the side door, as one of the priests left a legacy for the conservation and maintenance. Instead of this first organ, in 1569 the construction of a new organ began. Its style was Renaissance, and it had a structure richly decorated, with angels and ornamental motifs. This organ disappeared with the fire of 6 October 1934. The present organ was built between 1941 and 1942 by Gaietà Estadella. The façade was designed by architect Josep Brugal, evoking the previous organ. Under the platform there was a polychrome sculpture carving representing a Muslim head. The previous organ had a similar sculpture but with the particularity that the mouth was connected to a tube, and when the organist pulled it, the mouth poured sweets in special celebrations.

L'orgue ▼

LA CRIPTA THE CRYPT

La cripta ▲

Va construir-se entre el 1558 i el 1561. En estar situada just a sota del presbiteri, l'altar va quedar elevat per sobre de la planta general de l'església. Consta de dues voltes de blocs, la primera senzilla, amb dos arcs d'intersecció, a la clau de volta dels quals es representa la Pietat. La segona està molt rebaixada i sostinguda per vuit arcs radials, que es troben en una clau on es representa la resurrecció del Senyor. Aquests arcs descarenquen en unes mènsules triangulars encastades al mur. Inicialment acollia el Santíssim Sagratament, i a partir del 1700 també l'altar amb les relíquies de sant Fèlix. L'any 1916 el bisbe Torras i Bages va fer donació de dues obres en marbre de l'escultor Josep Llimona, l'altar de sant Fèlix i el conjunt escultòric del Davallament de la Creu. L'escut del bisbe el trobem a l'esquerra de l'altar, i, a la dreta, la placa recordant el títol de basílica menor atorgat el 1920.

Was built between 1558 and 1561, as shown in the keystone. As it was built just below the sanctuary, the altar was elevated above the general ground of the church. The Crypt consists of two keystones, the first is simple, with two arcs of intersection, and in the keystone Mercy is represented. The second one, the principal, is very reduced and supported by eight radial arcs, which come to a key where it represents the resurrection of the Lord. These arcs discharge in a triangular corbels embedded on the wall. Initially it housed the Blessed Sacrament, and since 1700 also the altar with the relics of St. Felix, patron on Vilafranca. After being closed for much of the nineteenth century, in 1916 the bishop Torras i Bages donated two works in marble by the sculptor Josep Llimona. These were the altar of St. Felix and the sculpture of the Descent from the Cross. The bishop's coat of arms is found to the left of the altar, and to the right the plaque which recalls the awarded title of minor basilica in 1920.

Durant els segles XVII i XVIII es va anar manifestant la decadència de l'edifici, fins que el 1753 va enfonsar-se la volta, que ja feia anys que amenaçava ruïna, des del portal major fins al centre de la nau. Durant les obres es va oficiar a la capella dels Dolors. Les obres, que van finalitzar el 1760, van deformar l'aspecte original de l'església.

A finals del segle XIX es va iniciar un projecte per retornar a l'edifici el seu aspecte gòtic original, que es va encarregar a l'arquitecte Francisco P. del Villar. Les principals actuacions van consistir a recuperar la cripta i els finestrals de l'absis, i la reforma de la façana principal.

El 6 d'octubre de 1934 un incendi va destruir tot el patrimoni que acollia l'església, i durant la Guerra Civil va utilitzar-se com a magatzem i tallers. Les obres de reconstrucció es van iniciar el 1940, dirigides pels arquitectes Jeroni Martorell i Josep Brugal.

A les escales d'accés al presbiteri hi ha les escultures de Rafael Solaní, que representen les figures dels quatre evangelistes en marbre. A la taula de l'altar s'escenifica el Sant Sopar, obra de Ramon Sunyer a partir d'un dibuix de Pau Macià. El frontal està fet amb esmalts al foc, i a la part posterior hi ha una al·legoria abstracta de la genealogia de la Mare de Déu. A la paret central de l'absis hi ha la imatge de la Mare de Déu en fusta de l'escultor Josep Ricart.

▼ Claus de volta del s. XVIII: Sant Fèlix, Sant Raimon i Sant Jocund

VITRALLS STAINED GLASS

Per encàrrec de Ramon Pujol Güell, es van projectar les set vidrieres de l'absis, que es van començar a col·locar el 1959. La primera va ser la central, dissenyada per Pau Boada, amb la col·laboració de Josep Brugal. Les sis restants van ser obra de Pau Macià. L'assessor litúrgic de la iconografia va ser l'abat de Montserrat Aureli Maria Escarré. D'esquerra a dreta, s'hi pot veure un programa relacionat amb la Mare de Déu, titular de la basílica, des de la creació de l'univers, amb el sol, la lluna, els astres, els planetes, fins a la coronació de la Verge pel Pare Etern.

Commissioned by the patron Ramon Pujol Guell, the seven windows of the apse were projected, which were first placed in 1959. The first was the center, designed by Pau Boada, with the help of Josep Brugal. The remaining six were designed by Pau Macia. The consultant liturgical iconography was the abbot of Montserrat Aureli Maria Escarré. From The Creation of the universe to The coronation of the Virgin by the Eternal Father.

SANTÍSSIM SAGRAMENT THE BLESSED SACRAMENT

L'any 1806 van iniciar-se les obres per engrandir la capella on estava situada la Confraria de Sant Miquel i instal·lar-hi el Santíssim Sagratament i les relíquies de sant Fèlix. La capella del Santíssim Sagratament és de planta el·líptica i separada de la nau per la reixa de ferro forjat. Al seu altar, s'hi pot veure el grup escultòric d'Enric Monjo, amb una talla policromada de mida natural amb Crist crucificat flanquejat per les imatges de la Mare de Déu i de sant Joan. A les parets hi ha pilastres adossades, i entre elles i a la cúpula, unes pintures al fresc de Lluís Maria Güell, que també va dissenyar el sagrari. A la volta, hi apareixen glorificats els sants dels plafons davant la presència de Déu.

In 1806 works to enlarge the chapel where the brotherhood of St. Michael was located began. Such works set the Blessed Sacrament and the altar with the relics of St. Felix. The chapel of the Blessed Sacrament has elliptical floor and it is separated from the nave by a wrought iron gate. Today you can see the sculpture of Enric Monjo, with a cut-size painting of the crucified Christ flanked by images of the Virgin and St. John.

On the walls there are pilasters, and between them and leadership, some frescos of Lluís Maria Güell, who also designed the tabernacle. On the dome the glorified saints from the pannels appear in the in presence of God.

FAÇANA PRINCIPAL MAIN FAÇADE

La reforma del 1903, segons un projecte de l'arquitecte August Font i el seu ajudant, el vilafranquí Santiago Güell, va consistir a eliminar la llotja renaixentista, que anava de banda a banda de la façana, i aprofitar els antics elements que encara existien, com el basament del portal gòtic, que havia quedat sense acabar, i que va servir de model per a la nova façana d'estil neogòtic, que es va inaugurar el 20 d'agost de 1905.

A banda i banda de l'entrada hi ha fornícules amb els dossierets corresponents, amb escultures de 2 metres d'alçada sobre pedestals de sants, apòstols i profetes, de l'escultor Rafael Atxé Farré (1854-1923), amb obra a la cascada del parc de la Ciutadella i la façana de la Facultat de Medicina i autor de l'estàtua principal del monument a Cristòfor Colom i el panteó de la família Marimon al cementiri de Vilafranca.

Al timpà, s'hi representa la coronació de la Verge, esculpida per Eduard Alentorn (1856-1920). La Mare de Déu, en actitud submissa, rep de Jesucrist el cèptre del seu poder mentre un àngel la corona. A tots dos costats hi ha un àngel amb gest reverent aguantant una torxa flamejant. Conjunt presidit per un baldaquí amb decoració calada.

Al frontal superior, hi trobem la rosassa de 9 metres de diàmetre, dibuixada per Jeroni Martorell, amb vidres de colors de la casa Rigalt, i 56 peces de pedra de traceria fetes pel picapedrer vilafranquí Pau Estruch. Aquest vitrall es va pagar amb el superàvit de la I Fira del Vi i la Vinya, del 1948. Al seu damunt hi ha l'escut de la vila esculpit, reaprofitat de la façana anterior. Finalment, trobem una decoració d'arcs cecs acabats en mènsules de diferents formes: fulles, flors, caps humans, bèsties... I a la unió de les dues vessants de la teulada es forma un enquadrament amb l'anagrama de 'Verge Maria' al seu interior. Al capdamunt de la façana hi ha una gran creu lobulada, i, als laterals, dos campanars octagonals, amb cúpules de forma piramidal coronades en agulla.

According to a project by architect August Font and his assistant, Santiago Güell, the Reform of 1903 was to remove the Renaissance box, which was at the front, and take the old elements still existing, such as the base of the Gothic style portal, which had been left unfinished, and served as a model for the new neo-Gothic façade, which was opened on 20 August 1905.

On either side of the entrance there are niches with dossierets corresponding to 2-meter tall sculptures set on pedestals. Representing saints, apostles and prophets, they were made by sculptor Rafael Atxé Farré (1854-1923), also known for his waterfall works of Ciutadella park, the main statue of Christopher Columbus monument, or the mausoleum of the Marimon family in Vilafranca cemetery. In the tympan there is a representation of the Virgin's Coronation, carved by Edward Alentorn (1856-1920). The Lady, in the submissive attitude of Jesus Christ, receives the scepter of his power as an angel crowns her on both sides, with a reverent gesture of an angel holding a flaming torch.

At the top front there is the rosette, with a 9 meter's diameter and with openwork tracery with pointed stained glass. It was designed by Jeroni Martorell, with stained glass of the house Rigalt and 56 pieces of stone tracery made by the local stonemason Pau Estruch. The current stained glass was payed with the surplus from the Fair Wine and Vine 1948. On the crest the city coat of arms carved, reused from the previous façade. Finally, decorative arches ending in corbels of different forms: leaves, flowers, human heads, animals ... The union of the two sides of the roof forms a frame, and inside the anagram of 'Virgin Mary'. Crowning the whole façade there is a lobed cross, and two lateral octagonal towers, with domes and a pyramidal spire reaching 32 metres high.

PATRONAT
de COMERÇ
i TURISME

AJUNTAMENT
VILAFRANCA
DEL PENEDÈS

Impreso sobre papel ecológico

Oficina de Turisme

Cort, 14
08720 Vilafranca del Penedès
Tel. 938 181 254
Fax 938 181 479

Patronat de Comerç i Turisme

Fruita, 13
08720 Vilafranca del Penedès
Tel. 938 920 358
Fax 938 922 866

turisme@vilafranca.org

www.turismevilafranca.com

Costa
Barcelona

